

DEJEPIS

Inovovaný školský vzdelávací program Vzdelanie pre život

Inovovaný učebný plán

Dejepis	5. roč.	6. roč.	7. roč.	8. roč.	9. roč.
Inovovaný štátny vzdelávací program	1	1	1	1	2
Inovovaný školský vzdelávací program	0	1	0	0	0
Spolu	1	2	1	1	2

1. Charakteristika učebného predmetu

Dejepis spolu s humánnou zložkou geografie, občianskou výchovou tvorí vzdelávaciu oblasť spoločenskovedných predmetov. Je v nej však samostatným predmetom a spolu s nimi predstavuje jeden z významných prostriedkov procesu humanizácie žiakov. V jeho priebehu si žiaci postupne osvojujú kultúru spoločenskej komunikácie a demokratické spôsoby svojho konania na základe oboznamovania sa s vývojom ľudskej spoločnosti najmä z hľadiska aspektu konajúcich osôb, či skupín ľudí a tiež prostredníctvom pohľadov na dôležité formy života spoločnosti v jednotlivých historických obdobiach.

Hlavnou funkciou dejepisu je kultivovanie historického vedomia žiaka ako celistvej osobnosti a uchovanie kontinuity historickej pamäti v zmysle odovzdávania historickej skúsenosti či už z miestnej, regionálnej, celoslovenskej, európskej alebo svetovej perspektívy. Súčasťou jej odovzdávania je predovšetkým postupné poznávanie takých historických udalostí, dejov, javov a procesov v priestore a čase, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili vývoj slovenskej spoločnosti a premietli sa do obrazu našej prítomnosti. Pričom kladie dôraz na dejiny 19. a 20. storočia, v ktorých môžeme nájsť z väčšej časti korene súčasných spoločenských javov i problémov.

Takto vedie žiakov k úcte k vlastnému národu, k rozvíjaniu vlastenectva ako súčasti kultivovania ich historického vedomia, v ktorom rezonuje i úcta k iným národom a etnikám, rovnako tak rešpektovanie kultúrnych a iných odlišností, ľudí, rôznych diverzifikovaných skupín a spoločenstiev. Prispieva tak k rozvíjaniu hodnotovej škály demokratickej spoločnosti. Rovnako dôležitosť pripisuje aj demokratickým hodnotám európskej civilizácie.

2. Ciele učebného predmetu

Za základnú cieľovú kategóriu výučby dejepisu považujeme tvorbu študijných predmetových, medzipredmetových kompetencií – spôsobilostí, schopností využívať kvalitu získaných znalostí v rôznych poznávacích i praktických situáciách, ktoré umožnia žiakom, aby nepristupovali k histórii len ako k uzavretej minulosti, ale aj k rozvíjaniu celej škály kompetencií (spôsobilostí) klásť si v aktívnej činnosti kognitívne rôznorodé otázky, pomocou ktorých sa cez prizmu prítomnosti pýtajú na minulosť a vytvárajú si tak postupne vlastný názor.

Významným prostriedkom k tomu je súbor primeraných školských historických prameňov (aj exemplárne mnohostranných), ktorý sa považuje za integrálnu súčasť didaktického systému výučby dejepisu i dejepisných učebníc na základných školách.

Závažným predpokladom rozvíjania a uplatňovania uvedených cieľových kategórií je prekonávať transmisívnu výučbu dejepisu, ktorej podstatou je odovzdávanie poznatkov v hotovej podobe prevažne explikačnými (vysvetľujúcimi) metódami a prostredníctvom frontálnej výučby, a v širšej miere aplikovať prístupy, ktoré kladú dôraz na aktívne učenie, na proces hľadania, objavovania a konštruovania (vytvárania) poznatkov na základe vlastnej činnosti a skúsenosti v interakcii s učiteľom a spolužiakmi v kooperatívnom učení.

Ciele predmetu - žiaci

- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom čase,
- nadobudnú spôsobilosť orientovať sa v historickom priestore,
- naučia sa čítať a používať dejepisnú mapu,
- získajú základné vedomosti a spôsobilosti z oblasti vybraných historických udalostí, javov, procesov z národných a svetových dejín,
- nadobudnú spôsobilosť pochopiť príčiny, priebeh a dôsledky historických udalostí,
- získajú schopnosti poznávať históriu na základe analýzy primeraných školských historických písomných, obrazových, hmotných a grafických prameňov a sú schopní týmto prameňom klásť primerane adekvátne otázky,
- rozvinú si komplex kompetencií – spôsobilostí, schopností rozvíjať a kultivovať kultúrny dialóg a otvorenú diskusiu ako základný princíp fungovania histórie i školského dejepisu v demokratickej spoločnosti.
- osvoja si postupne spôsobilosť historickej kultúry ako schopnosti orientovať sa v mnohosti kultúrnych situácií, v ktorých sa stretávame s históriou.

Základné predmetové kompetencie (spôsobilosti)

Žiaci si kladú otázky a použijú ich na osvojovanie daných významov, ktoré súvisia s riešením základných operácií:

- **s historickým časom**
  - zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti chronologicky
  - zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti synchronne
  - rozpoznať postupne nerovnomernosť historického vývoja
  - využívať medzníky ako prostriedok orientácie v minulosti
- **s historickým priestorom**
  - rozlišovať miestny, regionálny, národný, globálny historický priestor
  - zaraďovať historické udalosti, javy, procesy a osobnosti priestorovo
  - rozpoznať podmienenosť medzi historickým priestorom a spôsobom života a obživy človeka, spoločnosti
- **s historickými faktami, udalosťami, javmi a procesmi a ich hodnotiacim posudzovaním**
  - vymedziť jednotlivú historickú udalosť, jav, proces, osobnosť
  - popísať jednotlivé historické udalosti, javy, procesy, osobnosti na základe určujúcich znakov
  - rekonštruovať konanie a postoje ľudí v minulosti
  - skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetľovať ho
  - určiť príčiny jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
  - vymedziť dôsledky jednotlivých historických udalostí, javov, procesov
  - rozpoznať charakteristické znaky jednotlivých historických období
  - rozpoznať základné faktory, ktoré ovplyvňovali historický vývoj

Žiaci aplikujú svoje otázky v nových situáciách, v „skúmateľských“ postojoch a pracovných postupoch pri vyšetrovaní, pátraní v školských historických písomných, obrazových, grafických a hmotných prameňoch - stopách po minulosti

- pri vymedzovaní predmetu skúmania

Žiaci vymedzia, čo môžu skúmať pri priamom pozorovaní pästného klinu.

- pri vytvorení plánu skúmania

Žiaci zostavia plán skúmania pästného klinu.

- pri komunikácii v tíme o výsledkoch skúmania

Žiaci v pracovnom tíme zhrnú výsledky svojho skúmania pästného klinu ako najstaršieho

pracovného nástroja

- pri vytvorení záznamu zo skúmania

Žiaci v pracovnom tíme urobia záznam o skúmaní pästného klinu

- **pri vyhľadávaní relevantných informácií**

- z rôznych zdrojov – textov verbálnych, obrazových, grafických, i z textov kombinovaných

- z učebníc, cvičebníc, pracovných zošitov, slovníka cudzích slov, atlasov, novín, časopisov, webových stránok

- z populárno- vedeckej literatúry a historickej beletrie

- **pri využívaní týchto informácií a verifikovaní ich hodnoty**

- vyberaní informácií, napríklad z úryvku písomného prameňa, z učebnice, z internetu,

- organizovaní informácií, napríklad **prostredníctvom poznámok, kľúčových pojmov, pamäťových máp, obrazového materiálu,**

- porovnávaní informácií, napríklad **podobnosti a odlišnosti, porovnať staré a nové, čo sa zmenilo a čo sa nezmenilo,**

- rozlišovaní a triedení informácií, napríklad **rozlíšiť fakt, fikciu prostredníctvom karikatúry, legendy, povesti, spomienky,**

- zaraďovaní informácií, napríklad **na časovú priamku historické udalosti, do tabuľky, grafu, diagramu,**

- kritickom zhodnotení rôznych zdrojov informácií, napríklad **zhodnotením viacerých webových stránok na jednu tému.**

- zoradení výsledkov, napríklad **na časovú priamku, do Vennovho diagramu, do tabuľky, do schém, rozpoznaní podstatného od nepodstatného, napríklad určovaním kľúčových pojmov, postupným vymedzovaním, historických pojmov v texte, zostavovaním pojmov do pamäťovej mapy,**

- integrovaní výsledkov do chronologického a historického rámca, napríklad **prostredníctvom chronologickej tabuľky,**

- vyhodnocovaní správnosti postupu, napríklad **overovaním historických faktov,**

- tvorbe súboru vlastných prác, produktov (portfólio), napríklad **obrazového materiálu, plagátu, letáku, nákresu, kresby.**

„Učenie o histórii začína vtedy, keď žiak zameria svoju pozornosť, napríklad na základe otázky, záujmu či vonkajšieho podnetu vo vzťahu k histórii ako celku a vníma z nej vybrané primerané materiály z minulosti. S týmto materiálom potom pracuje pomocou vecnej analýzy. Ďalším jeho krokom je interpretácia popísaného a hľadanie vzťahov k iným historickým svedectvám. Následne žiak hľadá historický i osobný význam, vytvára hodnotový súd. Ten sa potom stáva východiskovým bodom pre proces komunikácie s ostatnými a podnecuje ďalšie otázky vo vzťahu k minulosti, prítomnosti a budúcnosti. Môže rovnako tak viesť ku konaniu, vytváraniu produktov žiakovej činnosti, k vlastnému zobrazeniu a výkladu histórie, čo možno tiež chápať ako určité rozšírenie histórie ako celku. Všetky tieto naznačené kroky možno zhrnúť do nasledujúcich špecifických kompetencií učenia sa o histórii. **1. pozorovanie 2. analýza 3. interpretácia 4. hodnotenie 5. produkcia.**“

Uvedený komplex študijných (predmetových) kompetencií (spôsobilostí) sa spresňuje, konkretizuje v učebných požiadavkách v jednotlivých tematických celkoch učebného obsahu v podobe systematizovaného inovovaného výkonového štandardu.

3. Témy, tematické celky

5. ročník

Prehľad tematických celkov:

1. Od blízkeho k vzdialenému
2. Človek v premenách priestoru a času
3. Človek a komunikácia

Inovované učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre vzdelávací predmet dejepis – 5. ročník.

6. ročník

Prehľad tematických celkov:

1. História a pravek
2. Obrazy pravekého sveta
3. Obrazy starovekého sveta
4. Obrazy stredovekého sveta

Disponibilná hodina v dejepise v 6. ročníku bude využitá na posilnenie – zvýšenie kvality vzdelávacieho procesu. V rámci posilnenej časovej dotácie bude vyučovanie dejepisu zamerané na výraznejšiu prácu do hĺbky na kľúčovom fenoméne rodiaceho sa stredovekého sveta – sťahovanie národov, vznik nových mocností a ich prínos pre dnešok, význam kresťanstva a iných náboženstiev pre rozvoj kultúry.

7. ročník

Prehľad tematických celkov:

1. Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline
2. Slováci v Uhorskom kráľovstve
3. Obrazy novovekého sveta
4. Habsburská monarchia na prahu novoveku

Inovované učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre vzdelávací predmet dejepis – 7. ročník.

8. ročník

Prehľad tematických celkov:

1. Zrod modernej doby
2. Moderný slovenský národ

Inovované učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre vzdelávací predmet dejepis – 8. ročník.

9. ročník

Prehľad tematických celkov:

1. Obrazy prvej svetovej vojny

2. Európa v medzivojnovom období
3. Československo v medzivojnovom období (1918-1939)
4. Obrazy druhej svetovej vojny
5. Slovenský štát (1939-1945)
6. Rozdelený svet
7. Československo za železnou oponou
8. Slovensko po roku 1989

Inovované učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre vzdelávací predmet dejepis – 9. ročník.

4. Požiadavky na výstup

5. ročník

Tematický celok: 1. Od blízkeho k vzdialenému

Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- zakresliť na časovú priamku časové kategórie od blízkych po vzdialené,
- rozpoznať staré od nového,
- rozpoznať, čo sa zmenilo za posledný rok jeho života,
- vymenovať zmeny v mieste bydliska, ktoré sa udiali počas ich života,
- pochopiť význam sviatkov,
- vedieť zaradiť letopočty do príslušného storočia, určiť storočie,
- rozpoznať pojmy pred Kristom a po Kristovi,
- rozlíšiť prírodný a historický čas,
- pozná termín kalendár a letopočty,
- pozná historické pamiatky hmotné, obrazové a písomné pamene.

Tematický celok : 2. Človek v premenách priestoru a času

Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže :

- použiť správne pojmy, ktoré súvisia s tokom času,
- zakresliť na časovú priamku časové kategórie od blízkych po vzdialené,
- preskúmať okolie svojho bydliska,
- rozpoznať staré od nového,
- rozpoznať, čo sa zmenilo za posledný rok jeho života,
- zaznamenať rozprávanie rodinných príslušníkov o minulosti,
- rozlíšiť jednotlivé generácie vo svojej rodine,
- rozlíšiť jednotlivé druhy historických prameňov,
- rozpoznať rozdiel medzi zemepisnou a dejepisnou mapou,
- zostaviť obrazový materiál o pohybe ľudí v minulosti a prítomnosti,
- pracovať so školskými historickými prameňmi, ktoré približujú danú tematiku.
- zaznamenať rozprávanie rodinných príslušníkov o minulosti,
- rozlíšiť jednotlivé generácie vo svojej rodine, chápať pojem rodina, vytvoriť rodostrom svojej rodiny,
- rozlíšiť jednotlivé druhy historických prameňov,
- rozpoznať rozdiel medzi zemepisnou a dejepisnou mapou,

- zostaviť obrazový materiál o pohybe ľudí v minulosti a prítomnosti,
- pracovať so školskými historickými prameňmi, ktoré približujú danú tematiku
- porovnať život na dedine a v meste,
- poznať významné osobnosti svojho okolia
- pozná najväčšie technické vymoženosti ľudstva,
- pozná príčiny sťahovania ľudí v minulosti a dnes,
- pochopiť zneužívanie detskej práce v prospech jednotlivca.

Tematický celok : 3. Človek a komunikácia

Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže :

- rozlíšiť jednotlivé druhy komunikácie medzi ľuďmi,
- pozná súčasné moderné médiá,
- prerozprávať príbeh z minulosti svojho regiónu,
- identifikovať dôsledky konfliktov a vojen pre človeka a prostredie, v ktorom žije,
- zdôvodniť stálu prítomnosť vojen v minulosti a dnes,
- pracovať so školskými historickými prameňmi, ktoré približujú danú tematiku,
- chápe pojem vojna a mier,
- zaujať stanovisko k detskej práci.

6. ročník

Tematický celok: 1. História a pravek

Žiak na konci 6. ročníka základnej školy vie/dokáže/:

- pozná päť období v dejinách ľudstva,
- objavené pamiatky hmotnej kultúry vie začleniť podľa obdobia.

Tematický celok : 2. Obrazy pravekej spoločnosti

Žiak na konci 6. ročníka základnej školy vie /dokáže/ :

- rozpoznať rozdiely v spôsobe obživy a života pravekých zberačov, lovcov a roľníkov,
- porovnať výhody a nevýhody kamenných a kovových nástrojov /zbraní/,
- zdôvodniť oddelenie remeselníkov od roľníkov,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok : 3. Obrazy starovekej spoločnosti

Žiak na konci 6. ročníka základnej školy vie /dokáže/ :

- odhaliť vzťah medzi prírodnými podmienkami údolí veľkých riek a vznikom prvých štátov,
- rozlíšiť jednotlivé vrstvy v mestskom štáte,
- identifikovať poznatky obyvateľov najstarších štátov, ktoré nám slúžia dodnes,
- určiť hlavné znaky aténskej demokracie,
- vymedziť hlavné znaky rímskej republiky,

- zdôvodniť premenu rímskej republiky na ríšu,
- rozpoznať príčiny budovania rímskej hranice pozdĺž Dunaja,
- zhromaždiť informácie o prítomnosti Rimanov na našom území,
- zhrnúť príčiny zániku Rímskej ríše,
- zhodnotiť prínos antickej kultúry pre našu prítomnosť,
- zostaviť turistického sprievodcu o divoch starovekého sveta,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 4. Obrazy stredovekého sveta

Žiak na konci 6. ročníka základnej školy vie /dokáže/ :

- objasniť fungovanie stredovekej spoločnosti na základe vazalských vzťahov,
- identifikovať spôsob života a obživy jednotlivých sociálnych vrstiev stredovekej spoločnosti,
- vysvetliť fungovanie stredovekého mesta,
- zdôvodniť význam kláštora pre hospodárstvo a kultúru,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daných historických období.

7. ročník

Tematický celok: 1. Predkovia Slovákov v Karpatskej kotline

Žiak na konci 7. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- rozlíšiť kľúčové udalosti z obdobia Veľkej Moravy,
- rozpoznať kultúrny odkaz Veľkej Moravy,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 2. Slováci v Uhorskom kráľovstve

Žiak na konci 7. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- rozlíšiť kľúčové udalosti stredovekého Uhorska,
- rozpoznať mnohonárodnostný charakter Uhorska,
- zdôvodniť politický a hospodársky rozmach Uhorska,
- vytvoriť turistického sprievodcu po banských mestách,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 3. Obrazy novovekého sveta

Žiak na konci 7. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- rozpoznať dôsledky vynálezu kníhtlače na človeka a spoločnosť,
- vymedziť hlavné príčiny a dôsledky námorských objavov,
- porovnať proces výroby v cechu a manufaktúre,
- zovšeobecniť hlavné myšlienky reformácie,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 4. Habsburská monarchia na prahu novoveku

Žiak na konci 7. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- rozpoznať hlavné zmeny v Uhorsku po roku 1526,
- vystihnúť spoločné znaky protihabsburských povstaní v Uhorsku,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

8. ročník

Tematický celok: 1. Zrod modernej doby

Žiak na konci 8. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- zhrnúť základné myšlienky osvietenstva,
- rozpoznať viedenský kongres ako medzník vo vývoji európskych dejín,
- porovnať proces výroby v cechu, manufaktúre a továrni,
- vystihnúť základné znaky priemyselnej revolúcie,
- zdôvodniť vplyv zjednotených štátov na mocenské pomery v Európe,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 2. Moderný slovenský národ

Žiak na konci 8. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- zhodnotiť význam osvietenských reforiem,
- rozpoznať ciele slovenského národného hnutia,
- vystihnúť, čo sa zmenilo a čo sa nezmenilo v postavení Slovákov po revolúcii,
- určiť príčiny a dôsledky vyst'ahovalectva z Rakúsko-Uhorska,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

9. ročník

Tematický celok: 1. Obrazy prvej svetovej vojny

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- porovnať ciele štátov Dohody a Trojspolku,
- rozpoznať útrapy ľudí na fronte a v zázemí počas prvej svetovej vojny,
- identifikovať ciele domáceho a zahraničného odboja,
- zdokumentovať pomocou mapy zmeny po zániku Rakúsko – Uhorska,
- vyhľadať svedectvá týkajúce sa prvej svetovej vojny,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 2. Európa v medzivojnovom období

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- objasniť základné znaky parlamentnej demokracie,

- rozlíšiť demokratický a nedemokratický charakter štátu,
- rekonštruovať každodenný život v diktatúrach,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 3. Československo v medzivojnovom období (1918 - 1939)

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- identifikovať politický systém ČSR,
- rozpoznať mnohonárodnostný charakter ČSR,
- porovnať hospodársku situáciu v Čechách a na Slovensku,
- rozpoznať dôsledky rozbitia ČSR,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 4. Obrazy druhej svetovej vojny

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- vymedziť kľúčové medzníky druhej svetovej vojny,
- vyhľadať svedectvá o útrapách ľudí na fronte a v zázemí počas druhej svetovej vojny,
- spracovať holokaust na konkrétnom príbehu,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 5. Slovenský štát (1939-1945)

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- porovnať politický systém Slovenského štátu s politickým systémom ČSR,
- rozpoznať vzťahy medzi Nemeckom a Slovenským štátom,
- zhodnotiť hospodársky a kultúrny rozvoj Slovenského štátu
- konkretizovať postupné obmedzovanie práv a slobôd židovských spoluobčanov,
- zhodnotiť význam Slovenského národného povstania,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 6. Rozdelený svet

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- rozpoznať vplyv bipolárneho sveta na každodenný život,
- nájsť prejavy odporu obyvateľstva vo východnom bloku,
- vystihnúť základné medzníky procesu európskej integrácie,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Tematický celok: 7. Československo za železnou oponou

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- rozpoznať dôsledky februárového prevratu,
- zdokumentovať prejavy totality,

- identifikovať premeny vidieka a mesta,
- spracovať spomienky svedka augustových udalostí,
- zistiť konkrétne prejavy „normalizácie“ v každodennom živote,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia,

Tematický celok: 8. Slovensko po roku 1989

Žiak na konci 9. ročníka základnej školy vie/dokáže:

- identifikovať hlavné zmeny v Československu po roku 1989,
- určiť príčiny rozdelenia Českej a Slovenskej republiky,
- rozpoznať podoby spolužitia Čechov a Slovákov v 20. storočí,
- určiť výhody a nevýhody voľného pohybu osôb a tovaru v Európskej únii,
- pracovať so školskými historickými prameňmi z daného historického obdobia.

Návrhy doplnkového učebného materiálu na hodinách dejepisu v 9. ročníku podľa výberu učiteľa

Návrhy tém na celohodinovú diskusiu: *Osudové výstrely zo Sarajeva, Svetová vojna a Slováci, Milan Rastislav Štefánik, Norimberské zákony, Aký bol Slovenský štát, Slovenské národné povstanie, Židovský kódex, Neúspešný pokus o reformu, Alexander Dubček, Intervencia vojsk 1968, Totalitný režim na Slovensku, Prevratný rok 1989.*

Dokumentárne a historické filmy a videá vhodné na prehĺbenie a upevnenie učiva:

Deň po Mníchove, Všetku moc ľudu Stalinovmu, Zabíjanie súdruhovia, Musíme sa dohodnúť Je to iba rokenrol, Schindlerov zoznam, Pianista, Obchod na korze, Pád Tretej ríše, Nedodržaný sľub, Občiansky preukaz, Musíme si pomáhať, Chlapec v pruhovanom pyžame, Denník Anny Frankovej, Demeterovci

Historické dokumenty (dostupné online): *Hitlerovi muži, Hitler – vzostup zla, Svet vo vojne, Prvá svetová vojna vo farbe, Druhá svetová vojna vo farbe, Norimberský proces, Vzostup a pád NSDAP, Hitler a Mussolini (2 časti), Stalin – najkrutejší diktátor, Komunizmus – história jednej ilúzie, Zabudnutý svet komunizmu, Fetiše socializmu, Slovenská republika (1939-45), Socialistické piesne – ukážky propagandy, Noc v archíve – socialistické Vianoce + dejiny každodennosti, Papierové hlavy...*

DVD z produkcie ÚPN:

Ako som mal začať 3. svetovú vojnu, Arbitráž, Bohom zabudnuté kúty, Jozef a jeho bratia, Junáci z prachu, November + 20; Prežili sme GULAG, Stopy v snehu, Sviečková manifestácia alebo Bratislavský Veľký piatok, Tíne barbarskej noci, Tóny v tichu, V tieni času

Zoznam kníh zaoberajúce sa holokaustom a gulagmi vhodné na rozbor pre žiakov 9. ročníka:

Všetko pohltili plamene, Mengeleho dievča, Dobrovoľný väzeň v Osvienčime Witold Pilecký, Bez štěstí nepřežiješ, Nádej umírá poslední, Denník 1938-1945, Ženy z bloku 10...

Vyučovanie dejepisu je zamerané aj na rozvoj **regionálnej výchovy**. Žiakov vedíme k poznaniu histórie okolia a jeho pamiatok, vedia sa orientovať v regióne v historickom aspekte, poznajú náš región počas R-U, počas 1. sv. vojny, 2. sv. vojny, vedia komunikovať o vyst'ahovaní židovských občanov, chápu vplyv SNP, 1. sv. a 2. sv. vojny na náš región, poznajú významné osobnosti regiónu, odcudzujú ničenie historických pamiatok – židovská synagóga, cintorín a i.

Dejepisné exkurzie: Vojenského múzea Dukla-Svidník, Vojenského cintorína vo Vranove nad Topľou, besedou s historikom Vlastivedného múzea v Hanušovciach. Udalosti druhej svetovej vojny a jej dopad na ľudstvo priblížime žiakom na zahraničnej exkurzii Osvienčin – Krakov – Wieliczka.

Medzipredmetové vzťahy

Na hodine dejepisu možno využiť poznatky aj z iných predmetov najmä :

slovenského jazyka a literatúry – čítanie s porozumením, spracovanie textu, koncept, výťah, výstrižky, hodnota literatúry ako prameňa, vývoj jazyka, vývoj písma, kníhtlač, zrod slovenského jazyka, rozbor diel

matematiky – platidlo, mena – hodnota peňazí v minulosti, počet obyvateľov, rozloha krajiny, vzdialenosti medzi krajinami...

občianskej náuky – etické kategórie, prelínajúca sa terminológia, rodina, spoločenská štruktúra obyvateľov, štátne zariadenia, politika..

geografie – práca s mapou, územné členenie krajiny z historického hľadiska..

náboženskej výchovy – kresťanské kategórie vo vedomí Európana, dejiny cirkvi

informatiky – práca s internetom, práca s textom, triedenie informácií, dôveryhodnosť prameňa, tvorba projektov v Power pointe, film

výtvarnej výchovy – historické slohy, maľba, architektúra, umenie, film

biológie – premena krajiny (fauny a flóry z dlhodobého hľadiska), vývoj človeka, vyhynuté zvieratá, rastliny, vplyv nových vynálezov na zdravie človeka (napr. röntgen, plasty, lieky...)

Prierezové témy

Sú nevyhnutnou súčasťou vzdelávania, zabezpečujú komplexnosť vzdelávania, využívanie aplikačných súvislostí a riešenia problémov, situácií a javov v logickom celku. Dôsledné poznanie štruktúry učiva je jedným z prvých krokov, ktoré vedú k ich uplatňovaniu.

ENV – environmentálna výchova

- schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím na základe poznania zákonov, ktorými sa riadi od dávnych čias život na Zemi,
- viesť žiakov k ochrane prírodného prostredia, v ktorom sa nachádzajú kultúrno-historické pamiatky,
- budovať pozitívny vzťah žiaka k historickým a kultúrnym pamiatkam,
- schopnosť vnímať a citlivo pristupovať k prírode a prírodnému a kultúrnemu dedičstvu,
- chápe význam ich zachovania pre budúce generácie,
- uvedomuje si význam hľadania nových zdrojov energie na Zemi ochrana života a zdravia,
- zodpovednosť za správanie voči okoliu a prírode,
- odhadnúť dôsledky svojich činov pozitívnych a negatívnych,
- uvedomuje si kontinuitu prírodného dedičstva tvorba projektu a jeho prezentácia,
- rozprávanie starých rodičov,
- vplyv priemyselnej revolúcie na prírodné a životné prostredie človeka,
- Anglicko a Francúzsko v 17. st. – rozvoj hospodárstva,
- moderný životný štýl na zač. 20.st.,
- 1. svetová vojna – fronty, ponorková a zákopová vojna a jej vplyv na znečisťovanie životného prostredia, chemické zbrane...,
- vplyv vynálezov (zbrane, lietadlá, parníky, priemysel).

MDV – mediálna výchova

- pracovať s médiami,
- všímať si udalosti závažného významu,
- selektovať informácie z médií, práca s prameňmi,

- videofilmy historické dokumenty – *Napoleon Bonaparte*, *Peter Veľký*, *Ludovít Štúr*, *Revolučný rok 1848*, *Milan Rastislav Štefánik*, *1. svetová vojna*,
- spracovávať informácie na internete, referáty, informácie v novinách i časopisoch,
- vedieť diskutovať o poznanom, uvádzať argumenty a protiargumenty,
- informácie o pravekých náleziskách na území Slovenskej republiky,
- ochrana archeologických lokalít, význam a účel ochrany,
- informácie o múzeách a iných kultúrnych zariadeniach.

MUV – multikultúrna výchova

- vychovávať empatických jedincov, ktorí pochopia a akceptujú kultúrnu rôznorodosť,
- rozvíjať medziľudskú toleranciu,
- poznať históriu, zvyky, tradície iných kultúr,
- boj proti neznášanlivosti, rasizmu, xenofóbia chápať vzťahy vlastnej kultúry s inými, kultúrami, schopnosť vidieť ich vzájomné ovplyvňovanie sa v histórii a snaha prijať toto ovplyvňovanie ako samozrejmosť,
- kultúrna výmena ako vzájomné medzikultúrne odovzdávanie si významov, znakov, hodnôt či kultúrnych artefaktov),
- život, kultúra, história eur. národov, USA, balkánske národy, zjednotenie Nemecka, Talianska,
- vystaľovanie Slovákov, vplyv migrácie na kultúru národa,
- 1. svetová vojna, vstup USA do vojny,
- Slováci v Rakúsko – Uhorsku,
- nová politická mapa Európy po vojne,
- Parížska mierová konferencia/ svetové dejiny, národné dejiny, priebežne.

OŽZ – ochrana života a zdravia

- revolúcie a vojny, Krvavé udalosti v Černovej, Cholerové povstanie – ohrozenie života, záchrana života, založenie Červeného kríža, 1. sv. vojna, 2. sv. vojna,
- vplyv prostredia na zdravie človeka v minulosti,
- vplyv vynálezov na človeka,
- význam ochrany zdravia v minulosti a prítomnosti,
- ochrana života a zdravia výchovu ku kalokagatii,
- ochrana života a zdravia v minulosti a dnes.

OSR – osobnostný a sociálny rozvoj

- dôraz klásť na schopnosti porozumieť sebe a rozumieť iným ľuďom,
- pozeráť sa na udalosti, javy a problémy ľudí a ich riešenia v súčasnosti aj minulosti z rôznych pohľadov,
- prevziať zodpovednosť za svoje konanie, názory,
- vážiť si každého človeka a jeho názory,
- rovnoprávnosť pohlaví,
- deliť si prácu a úlohy,
- vie diskutovať,
- vie sa začleniť do spoločnosti,
- uvedomuje si vlastnú identitu,
- vie odhadnúť dôsledky svojich činov,
- kladie otázky a zisťuje odpovede,
- zaujíma sa o nové veci,
- vzory v našom živote,
- kladné črty a činy historických osobností,
- tolerancia a komunikácia ako možnosti zabránenia vojnového konfliktu,

- význam spolkov, trávenie voľného času v 19. st. a dnes,
- snaha o demokratizáciu spoločnosti na konci 19. storočia,
- boj národov za národné a sociálne práva, všeobecné volebné právo.

VMR - výchova k manželstvu a rodičovstvu

- vymenovať konkrétne povinnosti s prácami v domácnosti,
- vedieť stručne definovať,
- porovnanie rodiny v minulosti a dnes,
- populačné rozdiely v rodine,
- bytové podmienky rodiny v minulosti a dnes,
- životná úroveň rodín,
- vekový priemer mortality, natality členov rodiny,
- viacgeneračné rodiny.

Implementácia Národného štandardu finančnej gramotnosti

V rámci vyučovania premetu rozvíjame u žiakov aj *finančnú gramotnosť*. Na základe nej žiaci vedia posúdiť spôsoby, akými rodičia zabezpečujú životné potreby celej rodiny v minulosti a dnes, vedia stručne popísať ekonomickú sféru človeka a rodiny, poznajú druhy platidiel v Uhorsku, poznajú následky hospodárskej krízy a poznajú vývoj meny.

5.roč. – TC- Historický vývoj peňazí – plánovanie, príjem, práca

6.roč. – TC – Hodnota peňazí – Rozhodovanie a hospodárenie spotrebiteľov

7.roč. – TC – Banské mestá. Objavitelia – Význam obchodu, hospodárskych zmien. Zámorské objavy

8.roč. – TC – Priemyselná revolúcia a pojmy. Slovenské vyst'ahovalectvo – Pojmy: kapitál, minimálna mzda, kapitalizmus. Finančná zodpovednosť spotrebiteľov

9.roč. – TC – V spojitosti s 1. a 2. svetovou vojnou. Zápas o každodenný chlieb. Na ceste k demokracii a samostatnosti – Pojmy: reparácia, inflácia, privatizácia, reštitúcia, exekúcia. Finančná zodpovednosť spotrebiteľov

5. Metódy a formy práce

Kognitívne metódy výučby sú systémom uvedomelých a cieľavedomých pôsobení učiteľa, ktorými riadi poznávaciu a praktickú činnosť študentov zameranú na dosiahnutie cieľov výučby.

Výkladovo - ilustratívna metóda (metóda osvojovania poznatkov hotovým informovaním)

Reproduktívna metóda - metóda osvojovania skúseností zo spôsobov činnosti napodobovaním.

Tradičné vyučovanie - je charakterizované hlavne tým, že na vyučovacích hodinách sa využíva predovšetkým **výkladovo-ilustratívna a reproduktívna metóda**.

Problémové vyučovanie - využíva predovšetkým metódy problémového výkladu, heuristickú a výskumnú.

Metóda problémového výkladu - metóda osvojovania poznatkov zdôvodňovaným informovaním.

Heuristická metóda - metóda osvojovania skúseností z tvorivej činnosti etapovitým riešením problému.

Výskumná metóda - metóda osvojovania skúseností z tvorivej činnosti samostatným riešením problému.

Dialóg a diskusia prebiehajú vo väčšej alebo menšej skupine. Učiteľ sa tejto aktivity môže zúčastňovať ako diskutujúci alebo facilitátor.

Inscenačné metódy (metódy hrania rol) - spočívajú v simulácii stanovených situácií, keď sa riešenie realizuje prostredníctvom hrania rol.

Brainstorming (burza dobrých nápadov) - kladie dôraz na čo najrýchlejšie zhromaždenie a zapísanie nápadov, námetov, informácií. Cieľom je vyprodukovať čo najviac myšlienok v minimálnom čase.

Zážitkové metódy – vytváranie zážitku, emocionálne prežívanie skutočnej situácie na vlastnej koži. Takýto spôsob učenia vedie často k silným zážitkom a spontánnemu učeniu sa.

Formy:

Frontálna práca - učiteľ pracuje súčasne s celou triedou, pôsobí na všetkých študentov, napr. pri výklade, zadávaní úloh, hromadných previerkach.

Individuálna práca - učiteľ je v interakcii len s jedným študentom, ktorý pracuje samostatne, napr. pri ústnom skúšaní, riešení príkladov, osvojovaní si určitej zručnosti.

Skupinová práca - učiteľ je v interakcii so skupinou, v ktorej študenti spoločne pracujú na určitej úlohe, napr. v rámci cvičenia robia experiment, riešia zložitejšie úlohy, vypracovávajú určitý produkt materiálnej, či nemateriálnej povahy. Pri tejto sociálnej forme výučby je základnou podmienkou interakcia medzi študentmi. Pôsobenie učiteľa sa dostáva do úzadia a má poradnú, kontrolnú a korekčnú funkciu. Skupinová práca môže byť diferencovaná a nediferencovaná. V tradičnej škole je najmenej častá skupinová práca. Pritom v nej obsiahnuté prvky spolupráce pôsobia zmierňujúco na individualistický charakter práce študentov, ktorý môže viesť k ich nadmernej súťaživosti.

Projektové vyučovanie - realizácia projektovej formy vyučovania na hodinách nie je pevne stanovená, a preto ani neobmedzuje učiteľa v jeho tvorivosti a spôsoboch realizácie vyučovacej hodiny, využíva medzipredmetové vzťahy, stiera hranice medzi jednotlivými predmetmi. Primárnym cieľom projektového vyučovania je aktívne zapojiť žiakov do poznávacieho procesu.

Integrované tematické vyučovanie (ITV) - predstavuje komplexný program, ktorý v sebe integruje všetky princípy efektívneho učenia.

Párové vyučovanie – výučba v dvojiciach, úlohy sa zadávajú dvojici, páru žiakov. Informačný okruh sa rozširuje o väzbu žiak – žiak a posilňujú sa prvky spolupráce.

Tímové vyučovanie – zabezpečuje tím učiteľov s vnútornou deľbou práce a špecializáciou, žiaci sú zoskupovaní do niekoľkých rôzne veľkých skupín, učebná činnosť žiakov i vyučovacia činnosť učiteľa je prispôbena špecializácii učiteľa a veľkosti skupiny, podľa týchto požiadaviek prebieha výučba v rôzne veľkých učebniach, tomu sa prispôsobuje čas a rozvrh vyučovania.

Programované vyučovanie – žiak svoju činnosť riadi sám pomocou naprogramovaného učiva, odlišné je usporiadanie učebnej látky, žiak má individuálne tempo výučby.

Individuálne vyučovanie - je považované za najstaršiu organizačnú formu vyučovania, riadiaci systém predstavuje jeden učiteľ, ktorý vyučuje, respektíve riadi činnosť vždy iba jednotlivých žiakov. Žiaci sa zhromažďujú spravidla v jednej miestnosti, pričom každý žiak pracuje individuálne, vzájomne nespôlpracujú. Sú rôzneho veku, na rôznej vedomostnej úrovni a rôznej je aj ich počet. Učivo je stanovené pre každého žiaka zvlášť, žiadne spoločné učebnice, ani úlohy, či zadania. Čas vyučovania je časovo neobmedzený. Nie je presne určený v časových jednotkách v priebehu dňa ani roka. Rozmiestnenie žiakov a vecných prostriedkov je voľné a nie je presne určené.

Vyučovacia hodina – riadiaci systém predstavuje jeden učiteľ, ktorý vyučuje – riadi učebnú činnosť celej skupiny žiakov naraz, vyučuje “hromadne”. Učiteľ má vedúcu úlohu, ktorá sa neskôr presúva čiastočne na žiaka.

Exkurzie - rozumieme nimi dočasné prenesenie vyučovacieho procesu z prostredia triedy do reálneho prostredia.

Výlety sú organizačné jednotky vyučovania, ktoré sa spravidla uskutočňujú v prírodnom prostredí. Podnikajú sa mimo priestor školy a obce, najčastejšie ku koncu školského roka. Sú najmenej celodenné. Pri ich realizácii je nutné zabezpečiť bezpečnosť, dopravu ubytovanie, stravu.

Vychádzky sú kratšie a menej náročné ako exkurzie a výlety. Majú rekreačný ráz. Uskutočňujú sa v okolí školy a v blízkej prírode.

Besedy a organizované rozhovory - sú organizačné jednotky, ktoré sa realizujú priamym rozhovorom pedagóga so žiakmi alebo formou besedy žiakov s pozvaným hosťom o aktuálnych problémoch. Besedu a organizovaný rozhovor treba primerane vopred pripraviť.

Sútáže , olympiády a kvízy - prispievajú k uspokojeniu základnej potreby človeka, akou je potreba uplatniť sa. Väčšinou sa jedná o jednorazové akcie, ale môžu byť i dlhodobé. Usporadúvajú sa v športe, môžu byť vedomostné i kultúrne.

6. Učebné zdroje

Učebnica - Dejepis pre 5.ročník ZŠ /M. Miháliková, M. Tonková/, SPN 2015.

Učebnica – Dejepis pre 6. ročník ZŠ /B. Krasnovský, M. Miháliková, M. Tonková/, SPN 2013

Učebnica – Dejepis pre 7. ročník ZŠ /J. Lukačka, M. Tonková, Ľ.Kačírek, S. Hanová/, SPN 2017

Učebnica – Dejepis pre 8. ročník ZŠ /M. Bednárová, B. Krasnovský, B. Ulrichová/, Matica slovenská 2011

Učebnica – Dejepis pre 9. ročník ZŠ a 4. ročník gymnázia s osemročným štúdiom /D.Kováč, V. Kratochvíl a i./, Orbis Pictus Istropolitana, spol.s r.o 2023

7. Hodnotenie predmetu

Hodnotenie žiaka sa vykonáva klasifikáciou podľa Metodického pokynu č.22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy. Kritéria hodnotenia budú zisťovať, do akej miery žiak zvládol výkonový štandard. Výsledky klasifikácie sa vyjadria piatimi stupňami: 1 – výborný, 2 – chválitebný, 3 – dobrý, 4 – dostatočný, 5 - nedostatočný.

Na kontrolu a hodnotenie žiakov sa odporúčajú postupy na zabezpečenie konkrétneho a objektívneho hodnotenia:

1. Pri **verbálnej forme** kontroly úrovne osvojenia poznatkov budeme uprednostňovať prezentovanie žiakov na základe dobrovoľnej odpovede žiaka alebo určenia konkrétneho žiaka učiteľom. Pri verbálnej kontrole zisťovať a hodnotiť najmä osvojenie základných poznatkov stanovených výkonovou časťou vzdelávacieho štandardu.
2. **Písomnou formou** budeme kontrolovať a hodnotiť osvojenie základných poznatkov prostredníctvom didaktického testu, rozsvičiek, priebežných písomných prác.
3. Úroveň kombinovaných verbálnych, písomných, grafických prejavov a komunikačných zručností je vhodné kontrolovať a hodnotiť prostredníctvom **prezentácie projektov** podľa kritérií na základe vzájomnej dohody učiteľov.

V procese hodnotenia bude učiteľ uplatňovať primeranú náročnosť, pedagogický takt voči žiakovi, rešpektovať práva dieťaťa a humánne sa správať voči žiakovi. Predmetom hodnotenia budú najmä učebné výsledky žiaka, ktoré dosiahol v predmete v súlade s požiadavkami vymedzenými v učebných osnovách, osvojené kľúčové kompetencie, ako aj usilovnosť, osobnostný rast, rešpektovanie práv iných osôb, ochota spolupracovať a správanie žiaka podľa školského poriadku.

Na zasadnutí členov PK boli schválené učebné osnovy predmetu a aj spôsob hodnotenia práce a dosiahnutých výsledkov žiakov. ***Vyučovací predmet dejepis budeme v 5. - 9. ročníku vyučovať podľa Inovovaného školského vzdelávacieho programu. Priebežné a súhrnné hodnotenie vo vyučovacom predmete dejepis budeme vykonávať formou klasifikácie.*** Hodnotenie žiakov bude aj v tomto školskom roku v súlade s platnou legislatívou - Metodickým pokynom č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy. Hodnotenie bude riadiť prijatými a schválenými kritériami vyučujúcich daný predmet. Pri celkovom hodnotení sa pri určovaní stupňa prospechu hodnotí kvalita vedomostí a zručností, ktorú žiak dosiahol na konci hodnotiaceho obdobia, pričom sa prihliada na

systematickosť práce počas celého obdobia. Stupeň prospechu sa neurčuje na základe aritmetického priemeru klasifikácie za príslušné obdobie. (Čl. 4 – bod 3 - Metodický pokyn č. 22/2011).